

LAReS

*Lowlands
Archaeological
Research
Service*

Verkaveling aan de Veenzijde te Gierle. Archeologienota

E.N.A. Heirbaut
E. Bellefroid
R. Reusens

Colofon

Titel: Verkaveling aan de Veenzijde te Gierle. Archeologienota.
Auteur: Elly N.A. Heirbaut, Esther Bellefroid en Rani Reusens
Grafische illustraties/GIS: LAReS

Rapportnummer: LAReS-rapport 404

Projectleider/veldwerkleider: Elly N.A. Heirbaut
Uitvoerder: LAReS, Lowlands Archaeological Research Service
Vestiging: Rozenlaan 15, 2980 Halle-Zoersel

Publicatiedatum: februari 2021
Publicatieplaats: Pulderbos

Illustratieverantwoording voorblad: Uitsnede uit de kaart van Ferraris (1771-1778)

© LAReS bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

LAReS bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Deel I. Verslag van resultaten

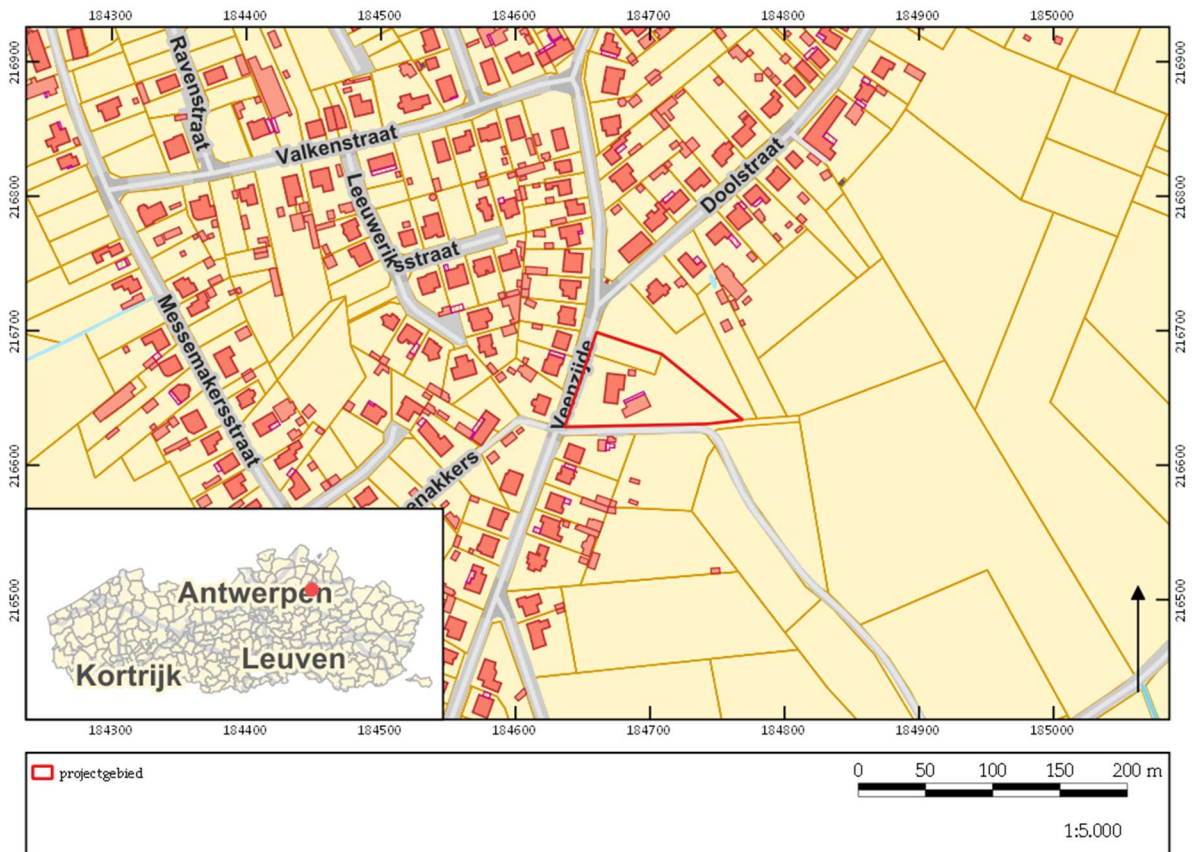
Inhoudstafel

1 INLEIDING	5
1.1 RANDVOORWAARDEN	6
1.2 TECHNISCHE FICHE/ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	7
2 VRAAGSTELLINGEN	8
3 METHODIEK VAN HET ONDERZOEK	9
3.1 ONDERZOEKSMETHODIEK	9
3.2 RAPPORTAGE EN AFBEELDINGEN	10
4 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANEDE WERKZAAMHEDEN	11
4.1 BESTAANDE TOESTAND	11
4.2 NIEUWE TOESTAND	13
5 ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK	15
5.1 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	15
5.2 HISTORISCH KADER	15
5.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN	18
5.4 LUCHTFOTOGRAFIE	21
5.5 GEO(MORFO)LOGIE EN BODEM	23
5.5.1 DIGITAAL HOOGTEMODEL VLAANDEREN II	24
5.5.2 TERTIAIR GEOLOGISCHE KAART	25
5.5.3 QUARTAIR GEOLOGISCHE KAART	25
5.5.4 BODEMTYPE	26
5.5.5 BODEMBEDEKKINGSKAART EN POTENTIËLE BODEMEROSIE	26
5.6 ARCHEOLOGISCHE BRONNEN	28
6 SYNTHESE	32
6.1 SYNTHESE VOOR GESPECIALISEERD PUBLIEK	32
6.1.1 ANALYSE EN CONCLUSIE	32
6.1.2 IMPACT VAN DE GEPLANEDE WERKEN	33
6.1.3 POTENTIEBEPALING, KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL EN AANBEVELINGEN	33
LITERATUUR	35
GERAADPLEEGDE WEBSITES	35
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	35

1 Inleiding

Het plangebied is gelegen dicht ten zuiden van de dorpskern van Gierle in de gemeente Lille. In het westen van het plangebied bevindt zich de Veenzijde, een gemeenteweg met betonverharding, en bebouwing. In het zuiden bevindt zich een onverharde weg die rechts aansluit op bebouwing en links op de Lammerheide. Het betreft twee kadastrale percelen (114/G & 114/H), waarvan 114/G bebouwd is met een woonhuis (huisnummer 51) en twee bijgebouwen (huisnummer 53). Perceelnummer 114/H is onbebouwd. De oostelijke hoek van het plangebied grenst aan bebossing en heidegebied. Het plangebied heeft een totale oppervlakte van ca. 5.391 m² (fig. 1).

De opdrachtgever plant de bestaande woning en bijgebouwen te slopen. Dit lot zal dan verkavelt worden tot 7 loten. Nadien worden hier 5 woningen en bijgebouwen opgetrokken.

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied. ©LARES

Het doel van het onderzoek is het verkrijgen van een archeologienota waarvan akte is genomen naar aanleiding van een verkavelingsvergunning. Het onderzoek (projectcode 2021A542) werd uitgevoerd door één erkend archeoloog conform de Code van Goede Praktijk. Onderhavige archeologienota bestaat uit twee delen: een verslag van de resultaten van het vooronderzoek (deel I) en het daaruit voortvloeiende programma van maatregelen (deel II).

Het onderzoek omvat in de eerste plaats een bureauonderzoek. Hierbij wordt nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek wordt geëvalueerd in hoeverre er voldoende informatie voorhanden is om tot bovengenoemde doelstelling te bekomen, of dat er bijkomend vooronderzoek in een andere vorm (al dan niet met bodemingreep) noodzakelijk is.

Het verslag van de resultaten van het vooronderzoek omvat naast deze inleiding nog vijf hoofdstukken. In hoofdstuk 2 worden de vraagstellingen die voor dit onderzoek relevant zijn, opgesomd. Deze vraagstellingen zullen in hoofdstuk 6 beantwoord worden, in zoverre als mogelijk op basis van de resultaten van het vooronderzoek. De gehanteerde werkwijze en onderzoeksstrategie worden in hoofdstuk 3 beschreven. Hier wordt ook de gemaakte selectie inzake bronnen verantwoord (cf. de Code van Goede Praktijk, par. 12.5.2.1). De geplande werkzaamheden worden in hoofdstuk 4 beschreven. Hierbij is van groot belang dat duidelijk wordt in hoeverre de werken impact zullen hebben op het (eventueel aanwezige) bodemarchief. Hoofdstuk 5 vormt de weerslag van de resultaten van het bureauonderzoek (*assessment*), gebaseerd op een exhaustieve studie van het beschikbare kaartmateriaal, de historische en archeologische bronnen. In dit hoofdstuk wordt geëvalueerd wat de archeologische potentie van het plangebied is. In hoofdstuk 6 wordt een synthese gevormd op basis van het *assessment*, waarin de onderzoeksvragen beantwoord worden, en wordt ook geïnformeerd over de eventuele kennisvermeerdering die het plangebied kan opleveren. Verder wordt nagegaan in hoeverre de eventuele archeologische en cultuurhistorische waarden aangetast kunnen/zullen worden door de geplande werkzaamheden. Het eerste deel wordt afgesloten met de bibliografie en bijlagen. Het tweede deel omvat een gemotiveerd advies omtrent het vervolgtraject (programma van maatregelen).

1.1 Randvoorwaarden

De bebouwing kan op dit ogenblik nog niet gesloopt worden aangezien de sloopvergunning verbonden is met de verkavelingsvergunning. Aangezien het hier om bebouwing gaat met een mogelijke historische voorganger (zie verder in deze studie), dient deze bebouwing integraal onderdeel uit te maken van het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. Daaruit volgt, dat dit onderzoek nog niet uitgevoerd kan worden in functie van de archeologienota maar pas in een uitgesteld traject zal kunnen plaatsvinden als ook de sloopvergunning is verkregen.

1.2 Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site	Verkaveling aan de Veenzijde te Gierle
Ligging	Veenzijde 51 & 53, 2275 Lille
Kadastrale gegevens	Lille, 3 ^e afdeling, sectie D, percelen 114/g & 114/h.
Bounding Box	X Y
	184636.89 216628.78
	184654.29 216683.01
	184659.20 216698.34
	184708.71 216682.02
	184769.51 216633.57
	184744.24 216630.71
	184703.70 216666.93
Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek
Projectcode	2021A542
Uitvoerders/actoren	Elly N.A. Heirbaut, LAReS Esther Bellefroid, LAReS Rani Reusens, LAReS
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162 Rani Reusens: OE/ERK/Archeoloog/2020/00021
Termijn	februari 2021
Geplande ingreep	Slopen van de bestaande bebouwing en verkaveling van de twee percelen.
Totaal oppervlakte plangebied	ca. 5.391 m ²
Totaal oppervlakte verkavelingsgebied	ca. 3.523 m
Geldende wetgeving en voorwaarden	Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3.000 m ² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.
Randvoorwaarden	zie paragraaf 1.1
Doelstelling	Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.
Thesaurus	Archeologienota, bureauonderzoek, archeologisch vooronderzoek in uitgesteld traject

2 Vraagstellingen

In het kader van dit bureauonderzoek zijn van tevoren enkele vragen geformuleerd waarop het onderzoek antwoord tracht te vinden.

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op? Welke onderzoeksstrategie moet toegepast worden in het uitgesteld traject?

3 Methodiek van het onderzoek

3.1 Onderzoeksmethodiek

Om na te gaan of er archeologische en cultuurhistorische waarden in het plangebied aanwezig zijn en om een antwoord te kunnen geven op de in hoofdstuk 2 geformuleerde vraagstellingen, is een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn verschillende soorten bronnen geraadpleegd, die in hoofdstuk 5 besproken zullen worden (*assessment*). De meeste bronnen zijn online beschikbaar gesteld door de Vlaamse Overheid.

Om de fysische geografie van het projectgebied te onderzoeken zijn de bodemkaart, bodembedekkingskaart, erosiegevoeligheidskaart, tertiair geologische kaart en quartair geologische kaart geraadpleegd. Deze zijn online te raadplegen in de databases van Geopunt Vlaanderen (www.geopunt.be) en in de Databank Ondergrond Vlaanderen (www.dov.vlaanderen.be).

Om een beeld te krijgen van de historische (landschaps)ontwikkeling van het plangebied zijn de beschikbare historische en topografische kaarten geraadpleegd. De gegeorefereerde historische kaarten, dit zijn de kaart van Frickx (1712), de kaart van de Ferraris (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841), de kadasterkaart van Popp (1842-1879) en de kaart van Vandermaelen (1846-1854), kunnen online geraadpleegd worden via het Geoportaal Onroerend Erfgoed (www.geo.onroerenderfgoed.be).

De kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is voor dit gebied ook beschikbaar. Op dezelfde website zijn ook verschillende 20^e- en 21^e-eeuwse luchtfoto's te raadplegen. Daarnaast is gebruik gemaakt van ander historisch kaartmateriaal, o.a. uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, dat is in te zien via de website van Cartesius (www.cartesius.be). Voor de historische bronnen is gebruik gemaakt van de inventaris onroerend erfgoed en van schriftelijke bronnen. De combinatie van historische bronnen, historische kaarten, topografische kaarten en luchtfoto's zorgt ervoor dat de ontwikkeling van het projectgebied en de ruimere omgeving vanaf de 18^e eeuw tot het heden goed in beeld gebracht kan worden.

Om ook zicht te krijgen op de perioden vóór de 18^e eeuw is onderzocht of er zich in en/of nabij het plangebied archeologische resten in de ondergrond bevinden of reeds zijn onderzocht. Om dit te kunnen bepalen, zijn voornamelijk de online beschikbare gegevens geanalyseerd. Hierbij is in eerste instantie de database van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI; www.cai.onroerenderfgoed.be) bevraagd. Hierbij moet opgemerkt worden dat de CAI niet volledig is en geen garantie biedt op de aan- of afwezigheid van een eventuele archeologische site. Ook is www.inventaris.onroerenderfgoed.be geraadpleegd voor het plangebied en de ruimere omgeving. Dit is verder in dit rapport verwerkt.

Naast het onderzoek naar de historische ontwikkeling van het gebied en de reeds gekarteerde archeologische vindplaatsen, dienen ook de geplande werkzaamheden en de (eventueel) hierbij horende verstoringen in kaart gebracht te worden. De beschrijvingen gebeuren op basis van de plannen en schetsen die de opdrachtgever ter beschikking heeft gesteld (hoofdstuk 4). Hiertoe behoren de plannen van en informatie over de bestaande bebouwing (“bestaande toestand”) en de bouwtekeningen van het te realiseren project (“nieuwe toestand”).

Op basis van alle beschikbare gegevens is tenslotte een conclusie getrokken omtrent de kans op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed met een groot potentieel tot kennisvermeerdering, en de eventuele intactheid van een al dan niet aanwezige archeologische site (hoofdstuk 6). Hieruit vloeit een advies omtrent eventuele vervolgstappen die genomen moeten worden.

3.2 Rapportage en afbeeldingen

De indeling in hoofdstukken is reeds eerder beschreven. Wat betreft de afbeeldingen die in deze archeologienota zijn opgenomen, geldt dat zij alle zijn afgebeeld op klein formaat omwille van de opmaak van de tekst. In bijlage zijn de beschikbare plannen opgenomen.

De kaarten die gemaakt zijn op basis van de beschikbare bodemkaarten, luchtfoto's en CAI zijn zoveel mogelijk op eenzelfde schaal vervaardigd (zie ook figurenlijst). Omwille van de duidelijkheid (vb. situeren van het plangebied ten opzichte van de omringende omgeving) kan hiervan afgeweken zijn. Historische kaarten zijn op een andere schaal gemaakt om zo ook zicht te geven op een groter gebied, of juist in te zoomen op details.

De in deze archeologienota opgenomen informatie en plannen zijn vermeld met toezegging van de opdrachtgever.

4 Beschrijving van de geplande werkzaamheden

4.1 Bestaande toestand

De verkaveling betreft twee kadastrale percelen met een totale oppervlakte van ca. 5.391 m². Op het grootste perceel (144/G) staat momenteel een woonhuis, Veenzijde 51, (fig. 2) met twee bijgebouwen, Veenzijde 53 (fig. 3). Het woonhuis lijkt (deels) onderkelderd te zijn. Dit kunnen we afleiden van de aanwezigheid van een laag kijkraam, te zien op figuur 4. De bebouwing is al heel oud, en bouwplannen zijn niet meer beschikbaar. Omdat het gebouw ook niet toegankelijk is tijdens deze studie, kan niet met zekerheid gesteld worden dat het hier gaat om een kelder, noch hoe diep deze zou zijn en over welke oppervlakte deze zich uitstrekt. Wel kunnen we aannemen dat tenminste de funderingen onder de buitenmuren tot op de vaste bodem zijn gezet. Of de funderingsplaat/vloerplaat ook op volle grond is gelegd of niet, is onbekend.

Het grotere bijgebouw lijkt een oude stal te zijn. Het kleinere bijgebouw kan geïdentificeerd worden als een garage. Tussen de straatkant en de garage kan een deelse verharding met kasseien worden waargenomen. Ook hiervan is niet bekend hoe deze zijn gefundeerd. Mogelijk gaat het om zeer ondiepe funderingen. De stal lijkt niet voorzien te zijn van een ondergrondse mestopvang.

Uit de foto's blijkt dat elektriciteit nog bovengronds via palen is aangesloten; elektriciteitsleidingen vanaf de openbare weg tot in de woning zullen met andere woorden niet zijn aangelegd. Anderzijds lijkt het wel waarschijnlijk dat het gebouw is aangesloten op het rioleringsnetwerk, maar blijft het onbekend waar deze leidingen zouden kunnen liggen. Ook onbekend is of deze woning voorzien was van gas, of er met mazout werd verwarmd. In het ene geval zouden er leidingen vanaf de openbare weg kunnen liggen, in het andere geval is het mogelijk dat er zich een ondergrondse mazouttank naast of deels onder de woning bevindt.

Figuur 2. Woonhuis nr. 51 op perceel nr. 114/G.

Figuur 3. De twee bijgebouwen waarvan één (boven rechts) huisnummer 53 bevat. Het tweede bijgebouw staat achter het woonhuis (onder rechts). perceel 114/G.

Figuur 4. Een laag raam dat kan wijzen op een kelder onder het woonhuis.

Rondom de woning en de bijgebouwen zijn op verschillende plaatsen verhardingen te zien. Deze bestaan uit klinkers of kasseien, waaruit afgeleid kan worden dat ze niet heel diepgaand in de grond zijn aangebracht. De verstoring voor het aanleggen van de verhardingen is waarschijnlijk niet dieper dan maximaal 30 cm.

De rest van het plangebied bestaat uit weiland en bos. De twee percelen worden deels omringd door een haag en deels door een houten schapenhek. Aan de zuidelijke rand van het plangebied, aansluitend op de onverharde weg, staan zes loofbomen (fig. 5).

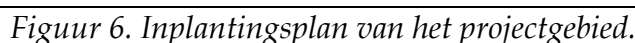

Figuur 5. Zicht op de bestaande structuren, weiland, bebossing, houten afsluiting, haag en loofbomen.

4.2 Nieuwe toestand

De opdrachtgever plant de huidige bebouwing binnen het plangebied te slopen en de twee percelen (114/G & 114/H) samen te voegen. Dit nieuwe samengevoegde perceel

Er is nog niet geweten in hoeverre de toekomstige bouwplannen ook onderkeldering, bijgebouwen, verharding of zwembaden zullen inhouden. Hierbij is er dus ook nog niet geweten hoe diep de bodem verstoord zal worden. Er moet bij een verkaveling daarom altijd uitgegaan worden van een volledige en diepgaande verstoring van het hele plangebied/verkavelingsgebied (fig. 6)

5 Archeologisch bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt verslag uitgebracht van het bureauonderzoek naar de archeologische en historische kennis over het plangebied (*assessment-rapport*). De hierbij gehanteerde methoden, technieken en criteria zijn beschreven in hoofdstuk 3.

5.1 Archeologische voorkennis

Er is nog geen archeologisch onderzoek in welke vorm dan ook uitgevoerd binnen de grenzen van het plangebied. Deze bureaustudie is met andere woorden het eerste onderzoek dat voor deze locatie wordt uitgevoerd. Ook buiten de grenzen van het plangebied zijn in de directe omgeving nog geen archeologische onderzoeken uitgevoerd. De archeologische waarden in de omgeving worden beschreven in paragraaf 5.6.

5.2 Historisch kader

Gierle¹ is een van de vier deelgemeenten van de gemeente Lille, gelegen in de Antwerpse Kempen. De vele archeologische vindplaatsen in de Kempen tonen bewoning van het gebied aan vanaf de vroege prehistorie. In de omgeving van Gierle werden vooral ten noorden van het dorp in Beerse, Oud-Turnhout en Vosselaar al sporen gevonden uit de steen-en metaaltijden en uit de Romeinse tijd.² Gierle zelf is in archeologisch opzicht echter nog grotendeels onbekend gebied, hoewel enkele verspreide vondsten wijzen op bewoning in de prehistorie en de Romeinse tijd.³ De naam Gierle is waarschijnlijk afgeleid van de Germaanse woorden *gira*, moeras, en *lo*, bosje op hoge zandgrond.⁴

In 57 voor Chr. kwamen de Romeinen in de regio aan. In de komende vijf eeuwen zou deze deel blijven uitmaken van het Romeinse Rijk. Het gebied, bekend als Taxandria, was onderdeel van de provincie Germania Inferior, vervolgens Germania Secunda. Na de aftocht van de Romeinen viel het gebied onder de heerschappij der Franken, die zich er rond het midden van de 4^e eeuw als Romeinse *foederati* hadden gevestigd. Het maakte deel uit van het Frankische kerngebied, van waaruit Clovis de verschillende Frankische deelstaten wist te verenigen. Na zijn dood in 511 werd zijn rijk echter conform het Salische erfrecht onder zijn zoons verdeeld, en de Kempen werden deel van Austrasië. Schriftelijke bronnen uit deze periode zijn schaars en Gierle wordt er niet in vermeld.

Gierle was vervolgens deel van het Karolingische rijk, en na de dood van Karel de Grote kwam het onder het rijk van zijn zoon, Lotharius. Dit Francia Media heeft slechts

¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Gierle, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121673> (geraadpleegd op 8 februari 2021)

² Zie voor een recent overzicht van de archeologie in de Antwerpse Kempen met name Delaruelle 2016.

³ Janssens 1984, 2.

⁴ Van den Branden 1993, 102-104.

kort bestaan, en vanaf 855 werd het noordelijke deel, waarin ook Gierle lag, het koninkrijk Lotharingen. In de 10^e eeuw ging dit over in een gelijknamig hertogdom onder het Duitse Rijk. De steeds verdere versnippering leidde ertoe dat tegen het einde van de 10^e eeuw de regio opgenomen was in het hertogdom Neder-Lotharingen. De hertogelijke titel werd een belangrijke twistappel in de strijd tussen de graven van Brabant en Limburg. In deze periode was Gierle onderdeel van de mark Antwerpen. In 1106 werd dit markgraafschap definitief ingelijfd bij het hertogdom Brabant. Gierle wordt voor het eerst vermeld in 1259; tot in de eerste helft van de 14^e eeuw was het rechtstreeks hertogelijk bezit.⁵ In 1332 of 1333 verkocht hertog Jan III van Brabant de gebruiksrechten van de *vroente*, de gemene gronden, aan de dorpelingen.⁶ Toen in 1347 de dochter van Jan III, Maria, met Reinoud van Gelre trouwde was er niet voldoende geld beschikbaar om haar bruidsschat volledig te betalen. Ter compensatie kreeg het jonge paar het Land van Turnhout in pand, waaronder Gierle ressorteerde. In 1356 werd het pand een erfelijk leen, dat bij de dood van Maria in 1399 terugviel aan de hertog van Brabant.

In fiscaal-administratief opzicht was Gierle onderdeel van het Kwartier van Turnhout, een van de zeven (of acht) kwartieren van de mark Antwerpen. Naast de stad en de vrijheid van Turnhout, Lille, Wechelderzande, Gierle, Vlimmeren, Beerse, Vosselaar, Poppel, Weelde, Arendonk, Oud-Turnhout, Baarle-Hertog, Ravels en Merksplas, die samen het Land van Turnhout vormden, omvatte het Kwartier ook Stabroek, Oud en Nieuw Oorderen, Wilmarsdonk, Rumst en Boom.⁷

Gierle was in veel opzichten gedurende lange tijd een typisch Kempisch dorp gelegen tussen de uitgestrekte heidevelden. Ten noorden lag en ligt echter het grote domaniale Grotenhoutbosch, eertijds jachtgebied van de hertogen van Brabant en van belang voor de houtproductie.⁸

Sedert 1404 was er een schepenenbank te Lille; in 1443 stelde Filips de Goede echter een eigen schepenenbank in te Gierle, met zeven schepenen.⁹ De schepenenbank in Gierle volgde de hoofdschepenenbank te Zandhoven.

In 1499 liet Filips de Schone te Gierle een banmolen oprichten, ter plaatse van de huidige molen In Stormen Sterk. Tot die tijd maalden de Gierlenaren aan de banmolen te Lille.¹⁰

Het feit dat Gierle onderdeel was van het hertogdom Brabant betekende echter ook onvermijdelijk dat het werd betrokken in de twisten tussen Brabant en zijn burens. In de strijd om de opvolging van Jan III leden de Brabanders in 1371 een nederlaag in de slag bij Bäsweiler, nabij Aken. In de nasleep ervan werd Brabant een bijzondere belasting opgelegd van ruim 940.000 *moutons d'or*, gouden lammeren (een gangbare

⁵ En wel door de vermelding van Gilbertus de Ghirle in een oorkonde, Van den Branden 1993, 102

⁶ Papen 2003, 3.

⁷ Van den Branden 1989, 58.

⁸ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Grotenhoutbos - Gierlebos, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135011> (geraadpleegd op 8 februari 2021).

⁹ Van den Brande 1989, 58.

¹⁰ Peeters 1984; <http://www.molenechos.org/molen.php?AdvSearch=45>, geraadpleegd op 8 februari 2021.

munteenheid in deze periode). Daartoe werd het gehele graafschap geïnventariseerd, en werden alle personen geteld die gedurende drie jaar een belasting van minstens één *mouton* konden opbrengen. Blijkens deze stukken telde Gierle in 1374 133 personen die een dergelijk bedrag konden opbrengen.¹¹

Via de Bourgondische hertogen werd het Land van Turnhout uiteindelijk onderdeel van de Spaanse Nederlanden. Onder koning Filips II, die voortdurende in financiële nood verkeerde door zijn kostbare oorlogen, werden grote delen van het Land van Turnhout verpand om de staatskas te vullen. Na het Twaalfjarig Bestand werd het Land van Turnhout herenigd onder Filips-Willem van Oranje. Na zijn overlijden viel de volledige heerlijkheid terug aan de Kroon, waarna o.a. Gierle door Filips IV aan Jan de Proost werd verpand. Na de Vrede van Munster (1648) werd het Land van Turnhout aan de Oranje-Nassaus teruggeschonken. Gierle had de troebelen van de opstand tegen Spanje daarbij niet ongeschonden doorstaan; in 1644 werd de staat opgemaakt van de huizen die sinds 1577 verwoest waren. Daarbij werden alleen in de buurtschap Loyzyde al negen verwoeste woningen opgetekend.¹²

Na een twist met Pruisen werd het Land van Turnhout een bezit van de Pruisische koningen, totdat keizerin Maria-Theresia het als hertogin van Brabant terugkocht. Uiteindelijk werd het tot aan het eind van het Ancien Regime eigendom van de graven de Pestre de Seneffe.¹³

Na de Franse Revolutie en de inlijving van België bij Frankrijk werden alle feodale heerlijkheden afgeschaft. Gierle werd een eigen gemeente als onderdeel van het Departement der beide Neten. Gedurende de Boerenkrijg trokken in oktober 1798 de Franse troepen die vanuit Nederland richting Herentals werden gezonden door Gierle. Inmiddels waren de Kempen nog immers een tamelijk achtergebleven gebied. Na de Franse tijd en het mislukte experiment van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden kwam daarin in de loop van de 19^e eeuw geleidelijk verandering. Hoewel de Kempen met de aanleg van kanalen (het Schelde-Maaskanaal, 1844), wegen (1839-1846) en spoorlijnen (Antwerpen-Gladbach, 1875-78) beter ontsloten werden bleef het toch eerst en vooral een landbouwgebied.

De beide Wereldoorlogen lieten Gierle in materieel opzicht tamelijk ongeschonden. Na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelde het zich tot een welvarende residentiële gemeente. Sinds 1977 vormt Gierle, net als Wechelderzande en Poederlee, een deelgemeente van Lille.

Aan het begin van de 17^e eeuw telde Gierle ongeveer 450 inwoners. Dit aantal groeide geleidelijk tot een 900 inwoners aan het einde van de 18^e eeuw en een 1200 inwoners

¹¹ Cuvelier 1912, 10. Ter vergelijking: de steden Herentals en Lier telden er elk ongeveer 1000. Het totaal voor het hertogdom was ruim 90.000.

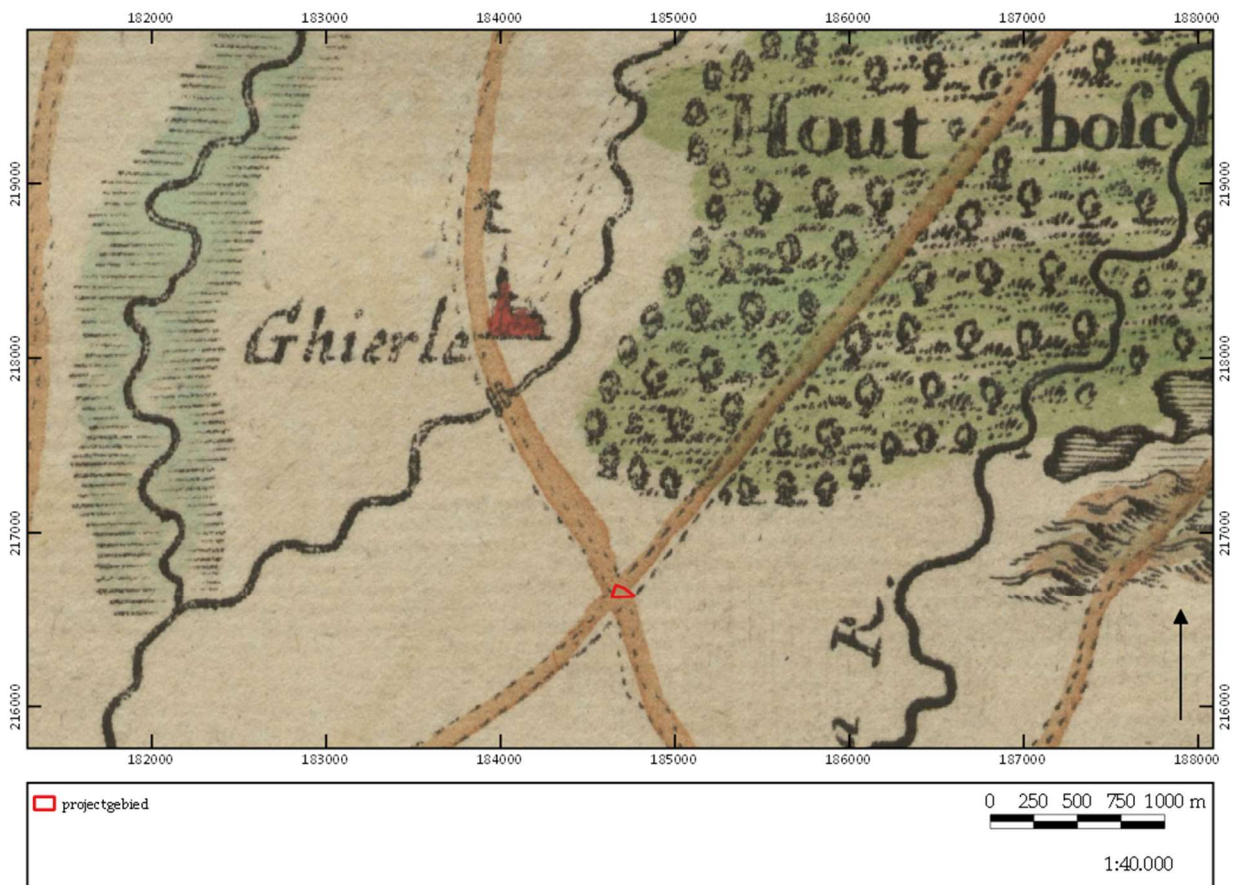
¹² Van Olmen 1983, 36.

¹³ Papen 2003, 4

rond 1900.¹⁴ De gemeente Lille telt thans ongeveer 16.000 inwoners, waarvan ongeveer een kwart in Gierle.

5.3 Cartografische bronnen

Voor dit gedeelte van het onderzoek zijn de kaarten van Frickx, van de graaf De Ferraris, de Atlas der Buurtwegen en de Vandermaelenkaart gebruikt. De kaart van Popp is voor dit plangebied niet beschikbaar. Dat laatste geldt ook voor de topografische kaarten van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw.¹⁵

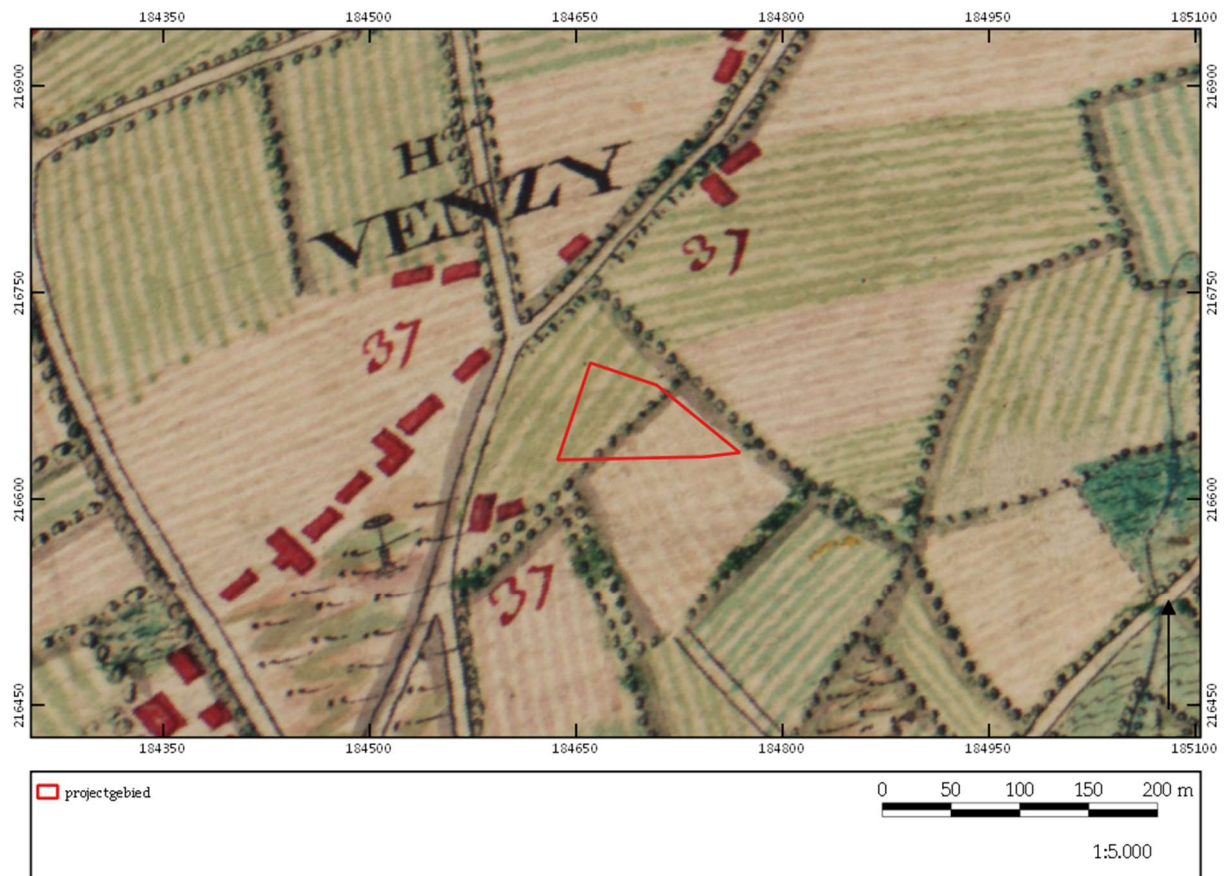
Figuur 7. Uitsnede uit de Frickxkaart (1744).

©LARES

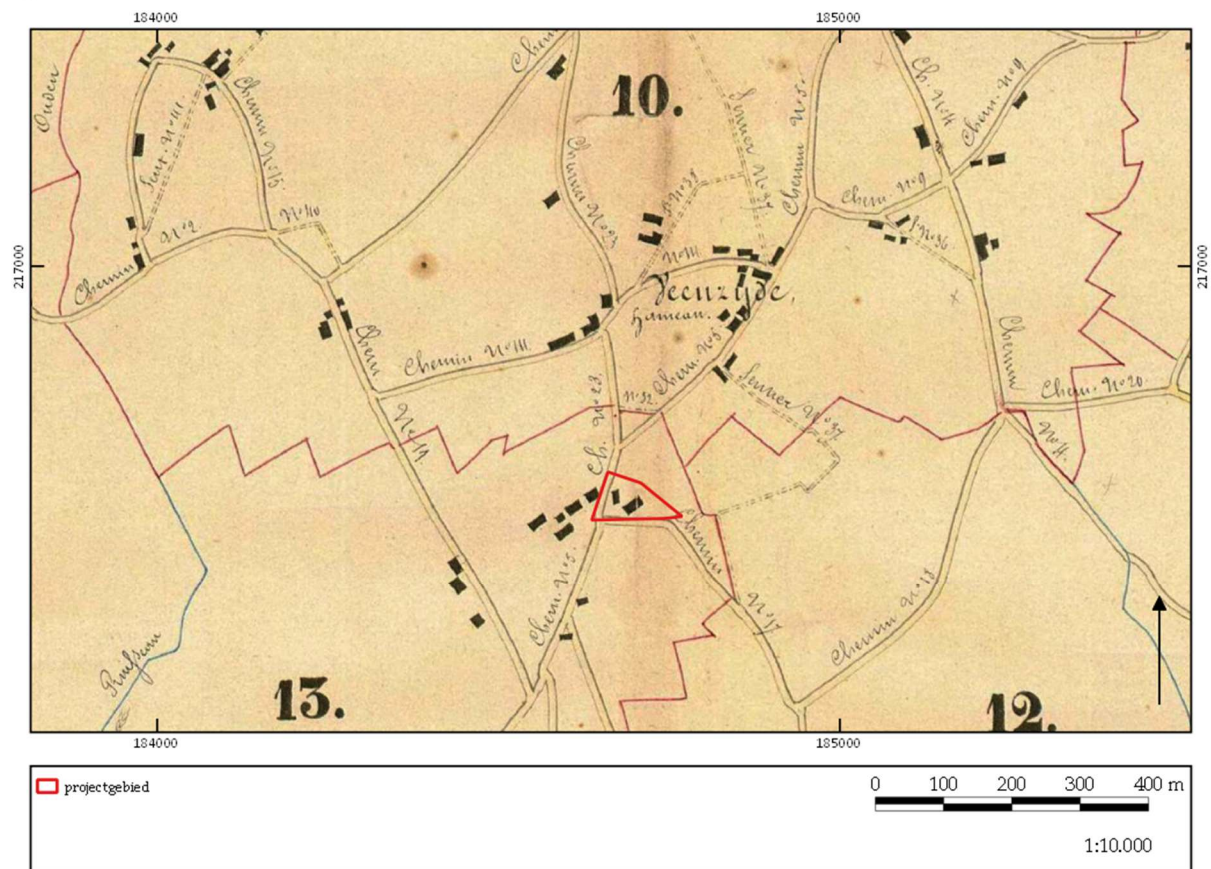
De kaart van Frickx (fig. 7) is de oudst beschikbare kaart, maar deze is weinig gedetailleerd en kan vanwege de beperkte nauwkeurigheid niet goed gegeorefereerd worden. Op de afbeelding is te zien dat het plangebied op een kruispunt, ten oosten van de dorpskern van Gierle, terecht is gekomen. De werkelijke plaats zal verder naar het zuidwesten zijn, ten zuiden van de dorpskom van Gierle. Duidelijk lijkt in ieder geval dat volgens deze kaart het plangebied in de eerste helft van de 18^e eeuw nog leeg was.

¹⁴ Van Olmen 1983, 27.

¹⁵ Alle gebruikte kaarten en luchtfoto's kunnen online geraadpleegd worden op <http://www.geopunt.be>. Dit zal niet elke keer herhaald worden bij de desbetreffende kaartbeschrijving.

Figuur 8. Uitsnede uit de Ferrariskaart (1771-1778). ©LARES

Figuur 9. Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (1841). ©LARES

Figuur 10. Uitsnede uit de Vandermaelenkaart (1846-1854). © LARES

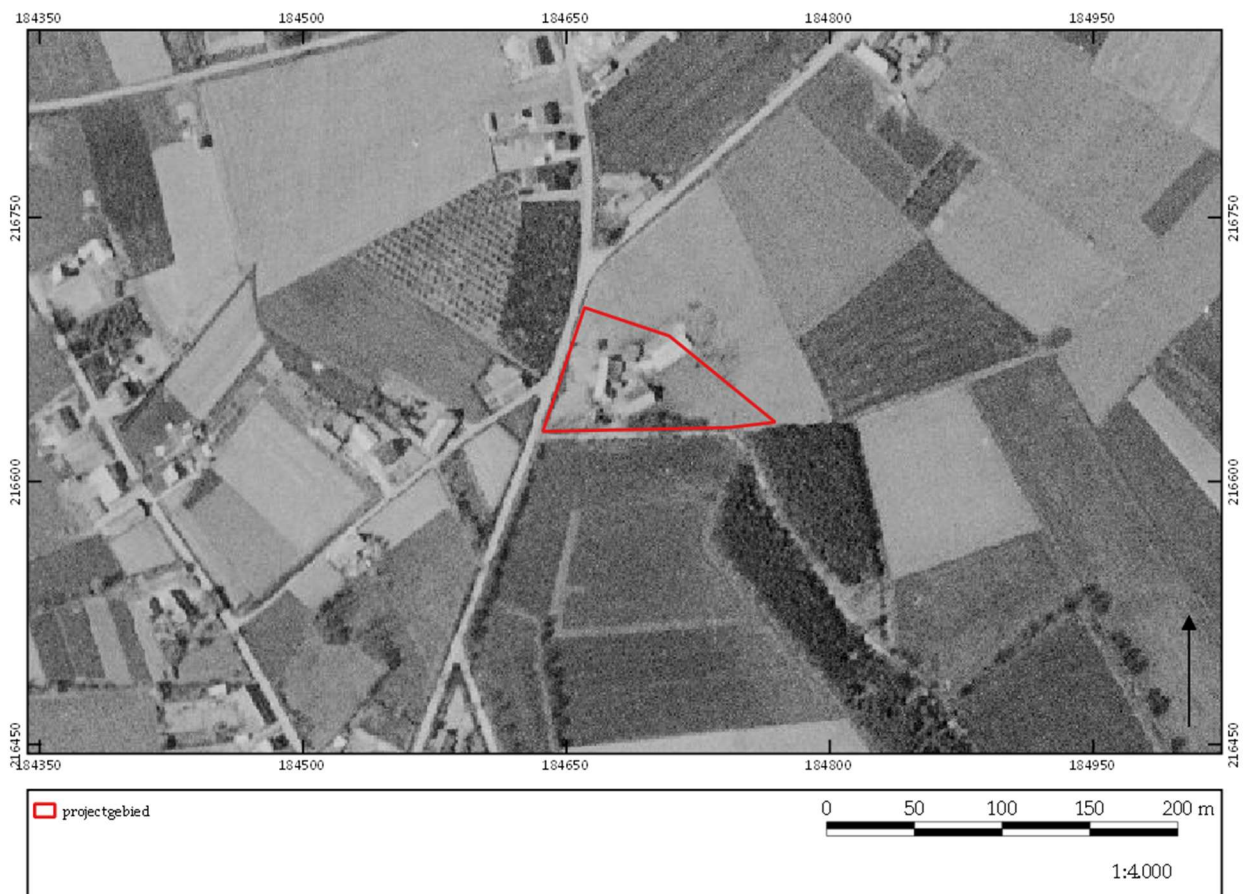
Op de Ferrariskaart (1771-1778) (fig. 8) kan een andere situatie waargenomen worden. Het plangebied bevindt zich hier zuidelijk van de dorpskern. De straat die later de Veenzijde genoemd wordt kan al herkend worden. Oostelijk van deze straat bevinden zich twee gebouwen in exact dezelfde positie als de huidige huisnummers 51 & 53. Het plangebied wordt meer noordoostelijk afgebeeld, maar waarschijnlijk moet deze meer zuidwestelijk geplaatst worden en is er sprake van een kleine fout in de georeferentie. Ten zuidwesten van deze twee gebouwen, waar het plangebied zich waarschijnlijk bevindt, is een ven aanwezig. In dit ven bevindt zich een verticale staak of een marteltuig, het is niet duidelijk af te leiden welke van de twee op de Ferrariskaart wordt afgebeeld. Het plangebied is in gebruik als landbouwgrond. Oostelijk van het plangebied verschijnt een waterloop. Waarschijnlijk is het de huidige waterloop De Aa. Aangezien ook de Ferrariskaart naar hedendaagse maatstaven niet volledig nauwkeurig is kan daarover echter geen zekerheid worden verkregen.

Ongeveer driekwart eeuw later worden de kaarten van de Atlas der Buurtwegen (1841) gemaakt (fig. 9). Daarop laat de situatie zoals deze heden ten dage nog is zich al zien. De Veenzijde is hier aangeduid als Chemin no. 05, de onverharde weg ten zuiden van het plangebied is Chemin no. 17. Noordelijk van het plangebied wordt de zone die zich nu tussen de Doolstraat en Het Ven bevindt, 'Veenzijde' genoemd. De bebouwing in het plangebied bevindt zich nog steeds op dezelfde plek. Het plangebied wordt ingedeeld in vier percelen, waarvan de vierde zich tussen de twee gebouwen bevindt en geen nummer heeft gekregen. Er is geen bebouwing bijgekomen. In het

westen is een waterloop te zien die overeenkomt met de ligging van de huidige Oudendijkloop. In het oosten is er ook een waterloop, deze heeft ongeveer dezelfde ligging als de huidige Landbouwenloop.

De Vandermaelenkaart (1846-1854) (fig. 10) geeft ongeveer dezelfde situatie weer als de Atlas de Buurtwegen. Het plangebied omvat twee gebouwen en is voor de rest leeg. De vier percelen lijken niet meer aanwezig te zijn. Het plangebied maakt hier deel uit van één groter perceel. De ligging en vorm van de aansluitende en omliggende wegen zijn hetzelfde, behalve de toevoeging van een weg in het westen. De ligging van de huizen aan deze nieuwe straat zijn hierbij ook veranderd.

Omwille van het gegeven dat de bebouwing die op de historische kaarten te zien is, ook nog op de huidige topografische kaarten en luchtfoto's zichtbaar is, wordt hier geen verdere beschrijving gegeven op basis van oude topografische kaarten aangezien de situatie niet verandert.

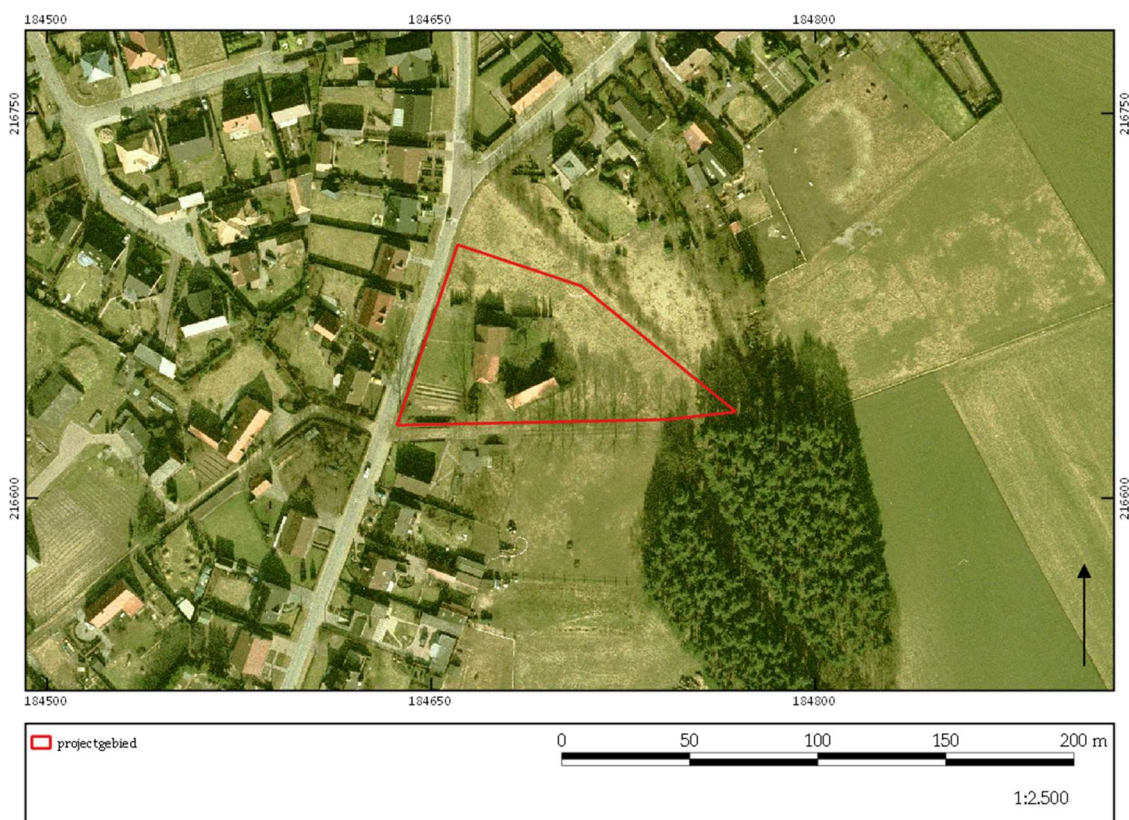
Figuur 11. Uitsnede van de luchtfoto uit 1971. ©LARES

5.4 Luchtfotografie

Ter aanvulling van de 18^e- en 19^e-eeuwse historische kaarten, zijn ook luchtfoto's uit verschillende jaartallen bekeken. De luchtfoto uit 1971 (fig. 11) toont een situatie die vergelijkbaar is met de Vandermaelenkaart. De ligging van de twee gebouwen binnen het plangebied en de wegen rondom het plangebied blijven onveranderd. Verder lijkt

Figuur 12. Uitsnede van de luchtfoto uit 1979-1990. ©LARES

Figuur 13. Uitsnede van de luchtfoto uit 2000-2003. ©LARES

Figuur 14. Uitsnede van de meest recente luchtfoto.

©LARES

het derde kleinere bijgebouw hier toegevoegd te zijn. Het grote perceel waar het plangebied in de 19^e eeuw deel van uitmaakte is hier opgedeeld in vier. De meest zuidelijke hoek onder het plangebied is hier helemaal bebost. De twee noordoostelijke percelen worden gebruikt als landbouwgrond.

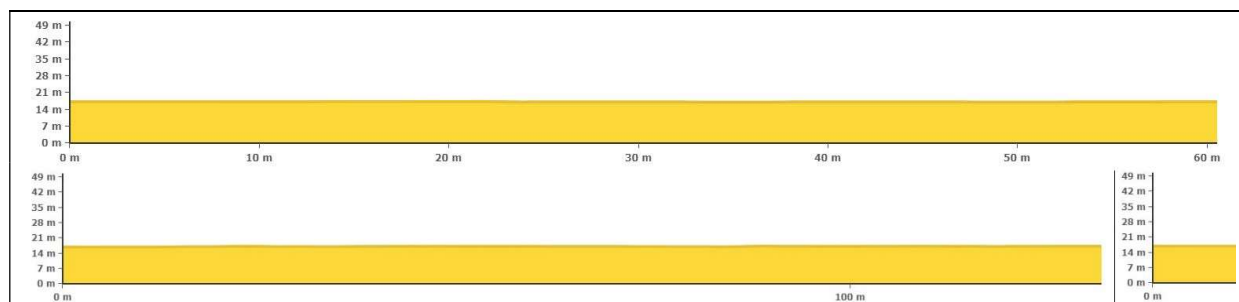
Op de luchtfoto uit 1979-1991 (fig. 12) is te zien dat er meer bomen aanwezig zijn in het plangebied. In de noordelijke zone van het plangebied kunnen twee kleine bijgebouwen waargenomen worden. Het is niet duidelijk of het bebouwing is, maar dat lijkt wel voor de hand te liggen. De percelen rond het plangebied zijn ondertussen bebouwd of bebost.

Op de luchtfoto uit 2000-2003 (fig. 13) is er te zien dat de onbepaalde bebouwing uit het plangebied verdwijnen. Er verschijnt rondom het plangebied veel nieuwe bebouwing. Binnen het plangebied zelf komen er geen gebouwen bij. De meeste recente luchtfoto (fig. 14) toont de bestaande situatie. Deze verschilt amper van de situatie in 2000-2003.

5.5 Geo(morfo)logie en bodem

Het plangebied is heel vlak, zoals uit figuur 15 blijkt. Het maaiveld ligt op het gehele terrein tussen 17,2 en 17,6 m +TAW. Om de geomorfologie en de bodemopbouw van het plangebied te bestuderen, zijn het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, de tertiair geologische kaart, de quartair geologische kaart, de bodemkaart, de potentiële bodemerosiekaart en de bodembedekkingskaart gebruikt.¹⁶

¹⁶ De bodemkaarten kunnen gevonden worden op www.dov.vlaanderen.be en op www.geopunt.be.

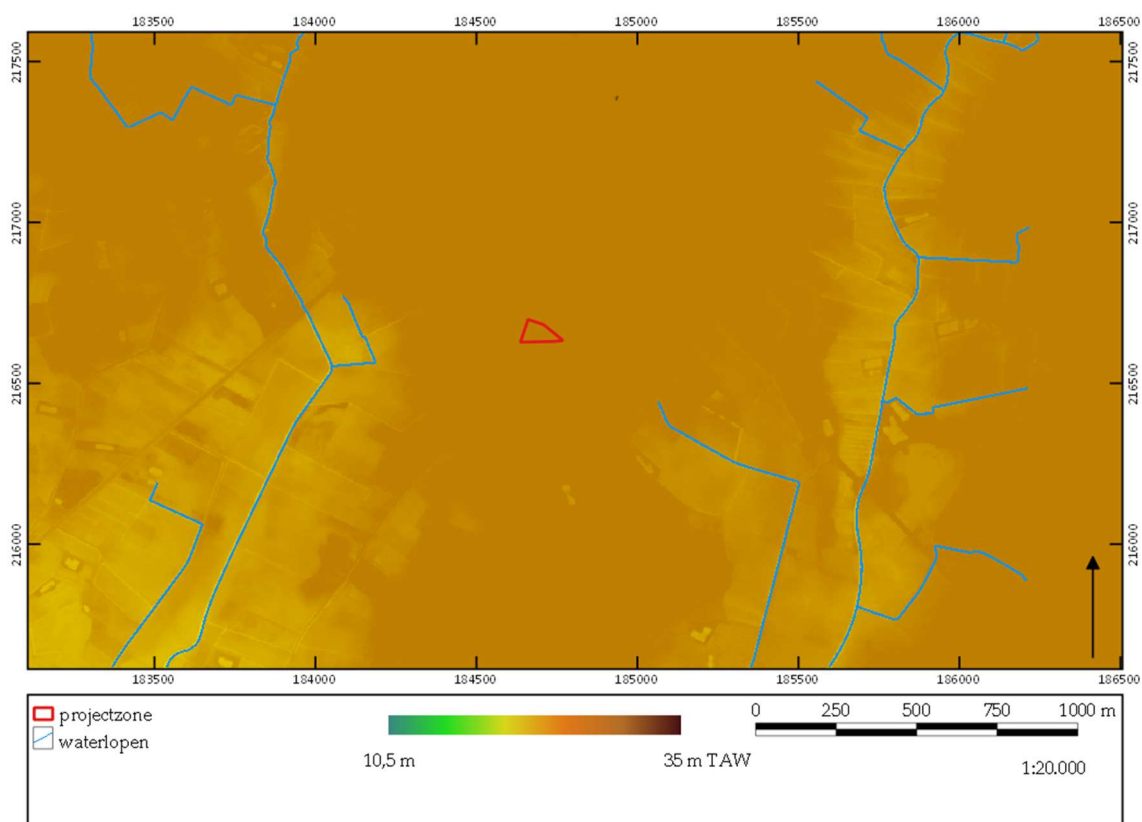

Figuur 15. Doorsnede door het terrein (N-Z: boven; W-O: onder).

©LARES

5.5.1 Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II

Uit het digitaal hoogtemodel (fig. 16) blijkt dat het plangebied op een hoger gelegen gedeelte van het landschap ligt. Dit hoger gelegen deel beperkt zich niet alleen tot het plangebied, maar tot een veel ruimere omgeving, voornamelijk in noordelijke en zuidelijke richting. Op ca. 500 m ten westen is een waterloop zichtbaar. Dit is de Oudendijkloop die ook al zichtbaar was op de historische kaarten, met de Kloosterloop als aftakking op een afstand van ca. 325 m. Oostelijk van het plangebied zijn twee waterlopen zichtbaar, de Landouwenloop op een afstand van ca. 360 m en De Aa op een afstand van ca. 1 km. Ook deze waren al zichtbaar op de historische kaarten, ze hadden daar echter een wat andere loop.

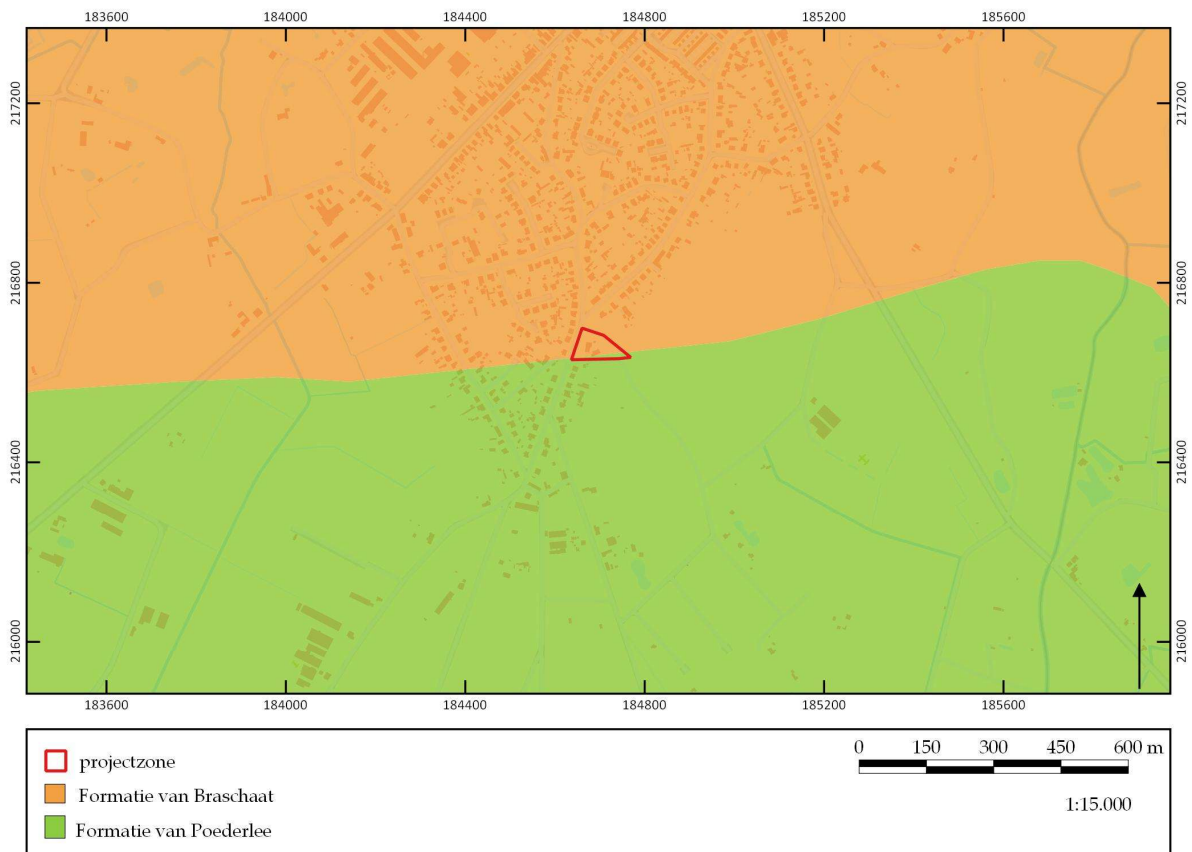
Figuur 16. Hoogteligging van het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II.

©LARES

5.5.2 Tertiair geologische kaart

Op de tertiair geologische kaart (fig. 17) ligt de noordelijke zone van het plangebied in een gebied waarin het de Formatie van Braschaat, lid van Hemeldonk, is vastgesteld. Deze formatie bestaat uit lichtgrijs tot lichtgroen, zeer goed gesorteerd, weinig kleihoudend, glauconiethoudend en glimmerhoudend fijn zand.

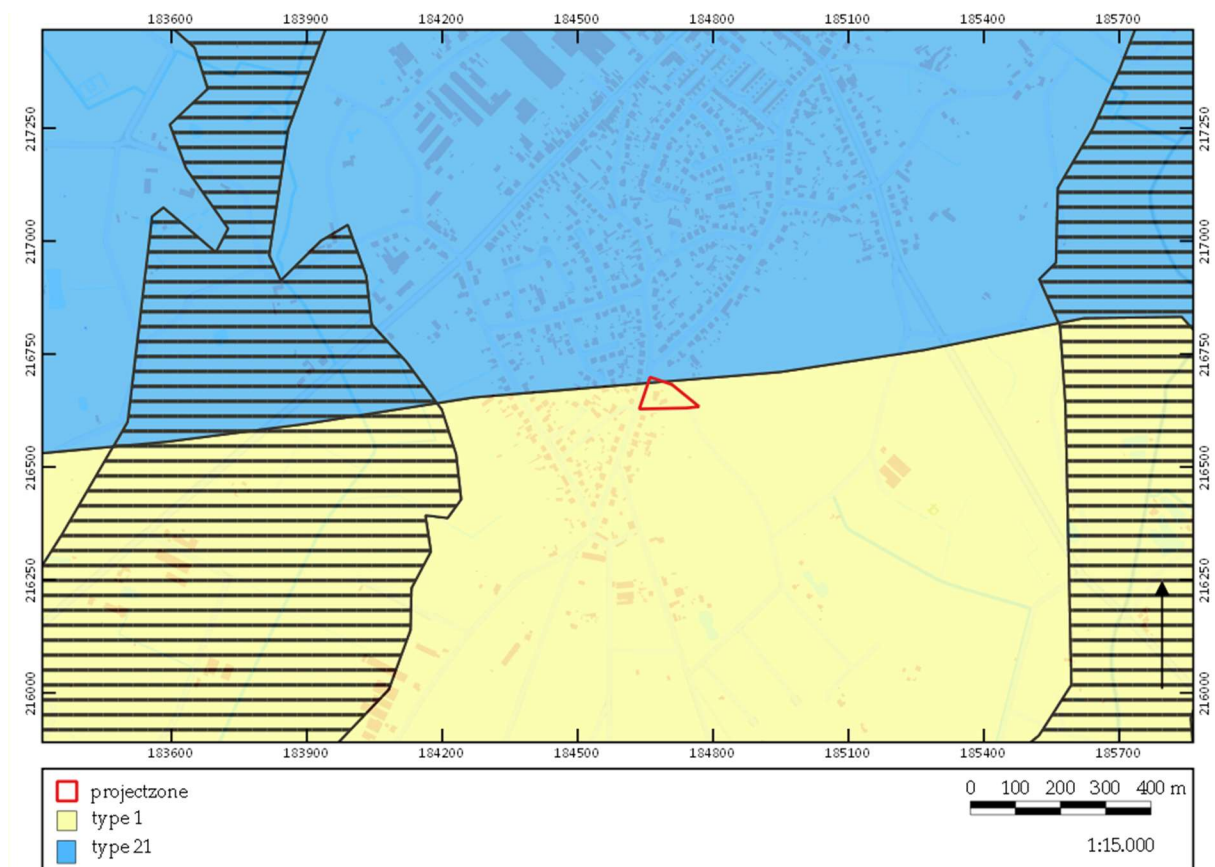
De zuidelijke zone van het plangebied bevindt zich juist in de Formatie van Poederlee. Deze bestaat uit bleekgrijs, goed gesorteerd, kleihoudend, ijzerzandbaksteenbanken, weinig glauconiethoudend fijn zand met regelmatig schelpenhorizonten.

Figuur 17. Uitsnede van de tertiair geologische kaart. ©DOV/LARES

5.5.3 Quartair geologische kaart

Op de quartair geologische kaart (fig. 18) wordt aangegeven dat het noorden van het plangebied in een type 21-zone ligt. Dit zijn enerzijds eolische afzettingen (*ELPw*) van het weichseliaan (laat-plioceen, mogelijk vroeg-holocene). In dit gedeelte van Vlaanderen betreft het dan veelal zand tot zandleem. Anderzijds zijn er dieper gelegen getijdenafzettingen (*G (f) Vptp-te*), estuariene afzettingen met soms aan de top fluviale afzettingen. Het grootste deel (zuidelijk) van het plangebied ligt in een type 1-zone. Dit zijn eolische afzettingen (*ELPw*), zand tot silt, van het weichseliaan (laat-pleistoceen), mogelijk vroeg-holocene. In dit gedeelte van Vlaanderen (het noorden) betreft het zand tot zandleem. Tenslotte bevat type 1 ook hellingsafzettingen van het quartair (*HQ*).

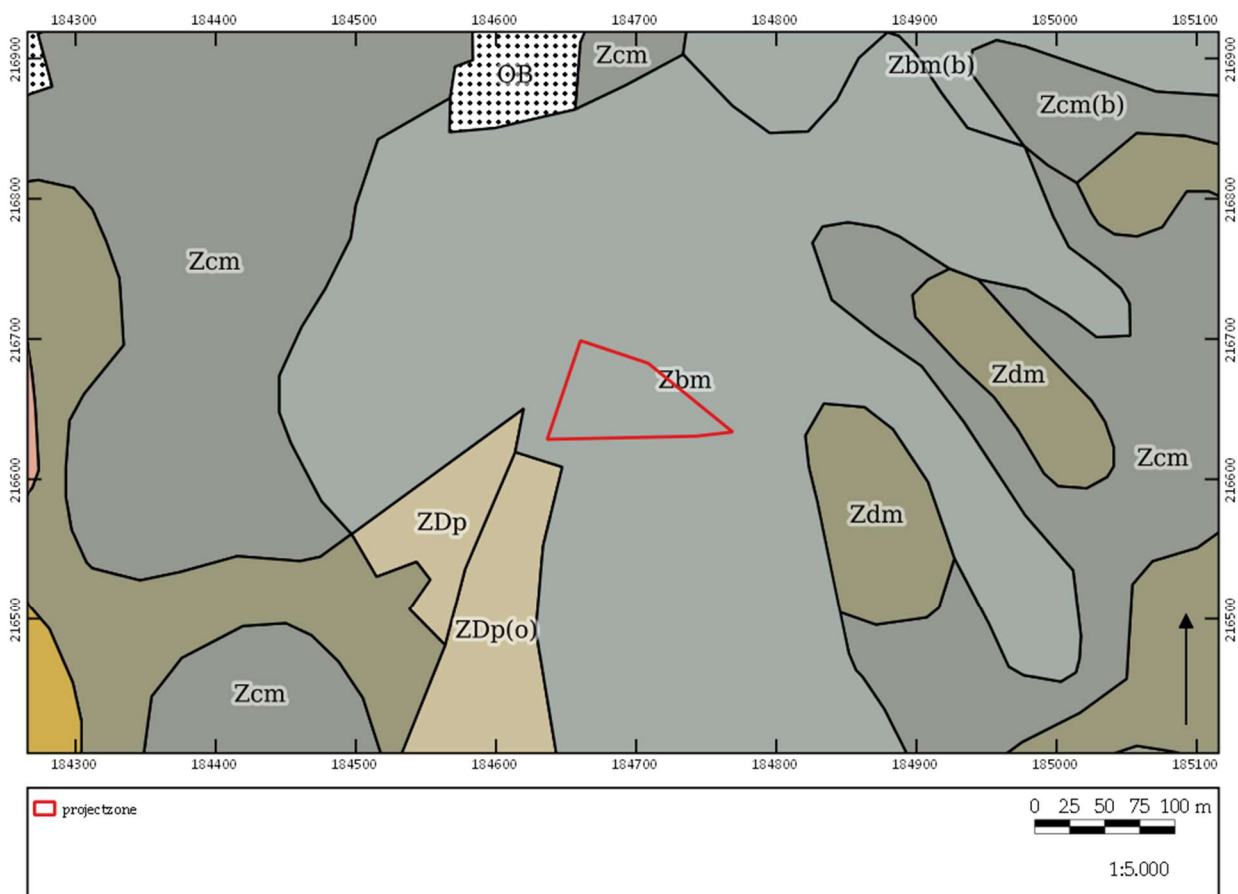
Figuur 18. Uitsnede van de quartair geologische kaart. © DOV/LARES

5.5.4 Bodemtype

De bodemkaart van Vlaanderen (fig. 19) laat zien dat het plangebied het bodemtype Zbm heeft. Het gaat hier om droge zandgrond met een diepe, antropogene, humus A-horizont (d.w.z. plaggengronden of antropogene bodems). Onder het plaggendek komt een begraven profiel voor, meestal een podzol of een verbrokken textuur B. Roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 120 cm. De Zbm-gronden en varianten worden overwegend als akkerland gebruikt. Sommige gronden werden bebost met naalddhout of loofhout.

5.5.5 Bodembedekkingskaart en potentiële bodemerosie

Uit de bodembedekkingskaart (1 m resolutie) (fig. 20) blijkt dat het plangebied grotendeels uit gras/struiken en bomen bestaat. Een kleiner deel bestaat uit de drie gebouwen. Dit komt overeen met de situatie die bekend is van de topografische kaarten en de luchtfoto's. De potentiële bodemerosiekaart per perceel (fig. 21) geeft aan dat het erosiegevaar in dit gebied over het algemeen verwaarloosbaar is.

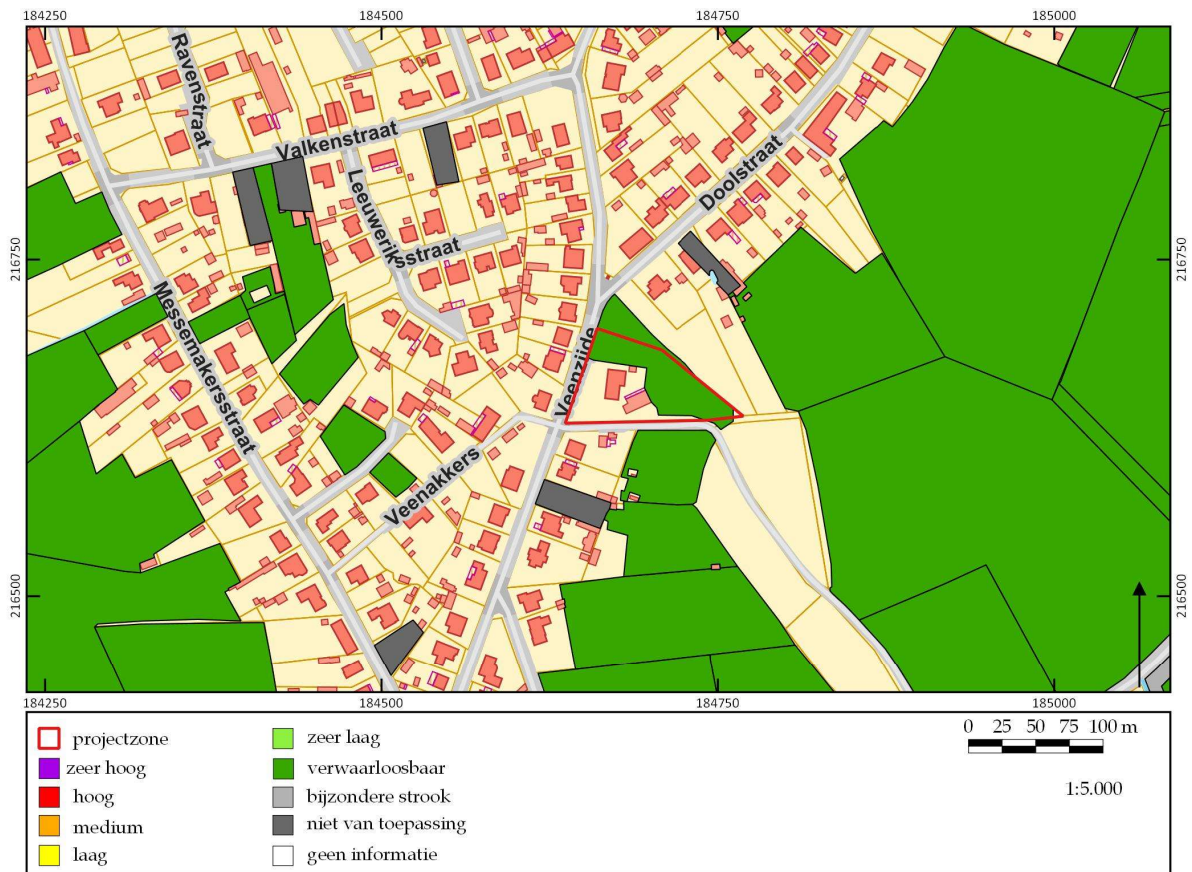

Figuur 19. Uitsnede van de bodemkaart. ©DOV/LARES

Figuur 20. Uitsnede van de bodembedekkingskaart.

©LARES

Figuur 21. Uitsnede van de potentiële bodemerosiekaart. ©LARES

5.6 Archeologische bronnen

De CAI is weliswaar niet compleet, maar binnen het plangebied zijn alvast geen archeologische waarden aangetroffen (fig. 22).¹⁷ In de bredere omgeving beschikken we over enige informatie. Niet alle waarden zullen hieronder worden opgesomd, alleen diegene op relatief korte afstand van het plangebied. Naast de CAI zijn ook de vastgestelde inventarissen (bouwkundig erfgoed) en wetenschappelijke inventarissen geraadpleegd.

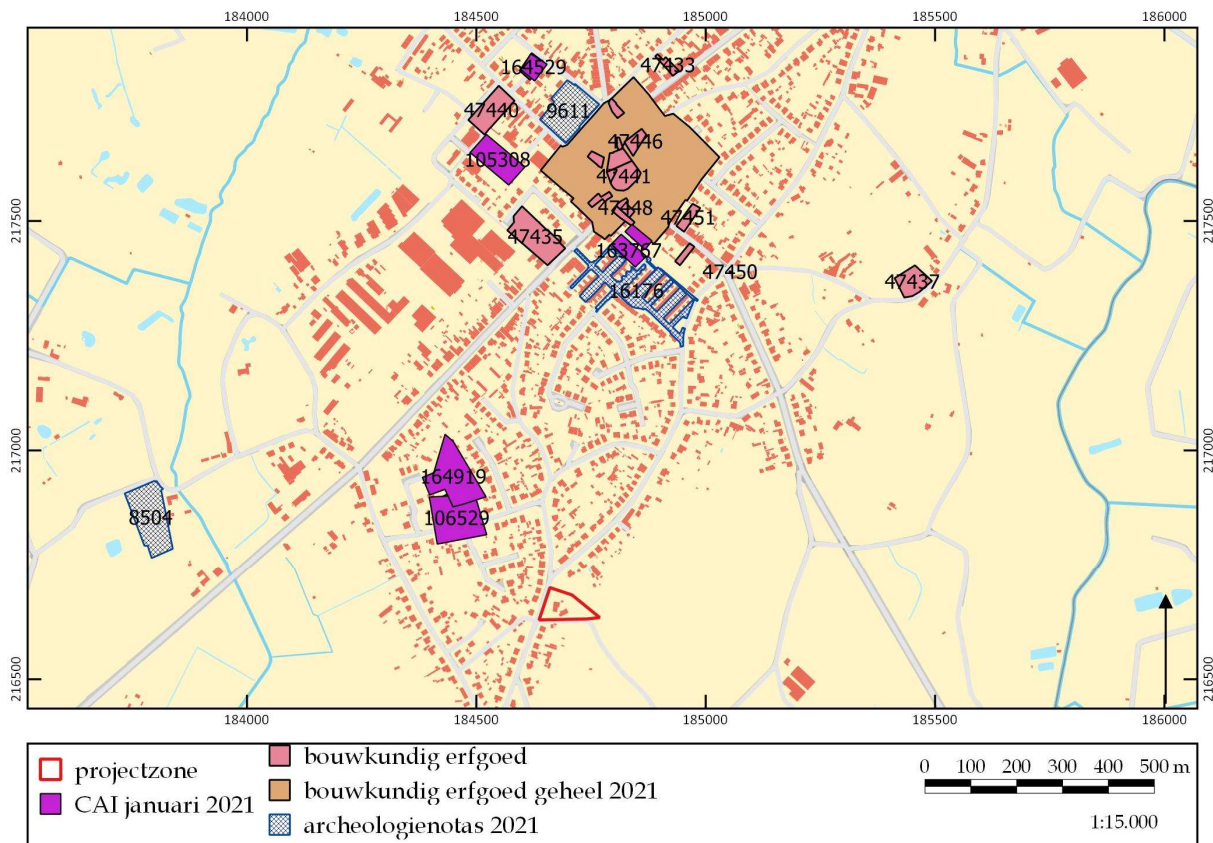
Centraal Archeologische Inventaris:

- **CAI ID 164919:** Ravenstraat, Gierle: op deze locatie zijn tijdens het archeologisch vooronderzoek bewoningssporen teruggevonden. Het gaat om sporen uit de middeleeuwen en de metaaltijden.
- **CAI ID 210537:** Veenakkers, Gierle: op deze locatie zijn tijdens de opgraving bewoningssporen teruggevonden van de vroege middeleeuwen. Er zijn mogelijk twee middenstaanders van een bootvormige huisplattegrond aangetroffen. Er is ook een waterput aangetroffen die mogelijk bij deze plattegrond behoorde.
- **CAI ID 106529:** Ravenstraat 1, Gierle: op deze locatie zijn tijdens de controle

¹⁷ Voor alle waarden die in deze tekst zijn opgenomen, geldt dat de CAI is geraadpleegd op 8 februari 2021 (<https://cai.onroerenderfgoed.be>). Per genoemde waarde zal dit niet meer herhaald worden. Hetzelfde geldt voor de inventaris van het onroerend erfgoed.

van de werken een 40-tal sporen aangetroffen, waarvan sommige natuurlijk zijn, en de datering onbepaald is.

- **CAI ID 163767:** Kloosterstraat, Gierle: op deze locatie zijn tijdens de opgraving bewoningssporen aangetroffen uit de volle en late middeleeuwen. Uit de volle middeleeuwen gaat het om een gebouw plattegrond die gelijkenissen vertoont met de plattegrond van huistype 1 in het Maas-Demer-Schelde gebied uit de publicatie van Huijbers. Uit deze periode zijn ook waterputten, verschillende kuilen en paalkuil in geboden rij aangetroffen. Bij de sporen uit de late middeleeuwen gaat het om grote kuilen. Verder zijn er nog afvalputten en beerputten aangetroffen uit de nieuwe tijd.
- **CAI ID 105308:** Veenakkers 1, Gierle: Op deze locatie zijn per toeval een pot en fragmenten van 2 schalen gevonden afkomstig uit de late ijzertijd. Het zou hier gaan om begraving met crematieresten.
- **CAI ID 164529:** de molen van Gierle of In Stormen Sterk. Opgenomen als indicator op grond van de vermelding op de Ferrariskaart. De huidige molen heeft een voorganger gekend uit 1499.¹⁸

Figuur 22. Overzicht van de waarden uit de CAI. ©OE/LARES

Overige inventarissen:

Voor de opsomming van deze waarden hebben we ons beperkt tot een straal van max. ca. 1 km rond het plangebied.

¹⁸ <http://www.molenechos.org/molen.php?AdvSearch=45>, geraadpleegd op 8 februari 2021.

Archeologienota's

- **ID 16176:** Rozenlaan, Lille: Uit het bureauonderzoek is geconcludeerd dat verder vooronderzoek nodig is.¹⁹
- **ID 9611:** Melkerijstraat, Gierle: Uit het bureauonderzoek is geen verder vooronderzoek geadviseerd.²⁰
- **ID 8504:** Klophamer, Lille: Op basis van het bureauonderzoek en het landschappelijk booronderzoek is geconcludeerd dat er geen verder archeologisch onderzoek nodig is.²¹

Vastgestelde inventaris bouwkundig erfgoed (gehelen en relictten)

- **ID 12495:** De dorpskom van Gierle die gekenmerkt wordt door een ringweg rondom de parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw met omringend kerkhof en de aangrenzende Latijnse School annex jeneverstokerij. Het landelijk karakter bleef hier goed bewaard.²²
- **ID 47433:** Intacte dorpswoning van drie traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak (nok parallel aan de straat, kunstleien), uit de eerste helft van de 20^e eeuw.²³
- **ID 47435:** Overblijfselen van het voormalige "Pensionaat der religieuze ursulinen", heden Vrije Basisschool (nummer 28) en zogenaamd Kloosterhof (nummer 26).²⁴
- **ID 47437:** Hoeve met losstaande bestanddelen, ingeplant op een aan straatzijde omhaagd terrein met boomgaard ten westen. Huidig uitzicht en bijgebouwen van ca. 1900.²⁵
- **ID 47440:** Gemeentelijke jongensschool. L-vormig schoolcomplex, opgetrokken uit baksteen onder aaneengesloten schilddaken (nok parallel aan de straat, mechanische pannen), uit het tweede kwart van de 20^e eeuw naar ontwerp van R. Van Steenberghe.²⁶
- **ID 47450:** Wegkapel toegewijd aan Sint-Jozef. Baksteenbouw op rechthoekige plattegrond onder zadeldak (nok loodrecht op de straat, mechanische pannen), uit het derde kwart van de 19^e eeuw, op het kadaster ingetekend in 1875. Rondbogige muuropeningen in licht verdiepte gevelvlakken met baksteenfriezen. Bepoetst en beschilderd interieur.²⁷

¹⁹ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/16176>

²⁰ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/9611>

²¹ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/8504>

²² AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Dorpskom Gierle, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/127495> (geraadpleegd op 8 februari 2021).

²³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Dorpswoning, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47433> (geraadpleegd op 8 februari 2021).

²⁴ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Pensionaat der Religieuze Ursulinen, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47435> (geraadpleegd op 8 februari 2021).

²⁵ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Hoeve met losse bestanddelen, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47437> (geraadpleegd op 8 februari 2021).

²⁶ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Gemeentelijke jongensschool, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47440> (geraadpleegd op 8 februari 2021).

²⁷ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Wegkapel, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47450> (geraadpleegd op 8 februari 2021).

- ID 47451: Vrijstaande dokterswoning, uit het eerste kwart van de 20^e eeuw, op het kadaster ingetekend in 1913 op een voorheen onbebouwd perceel.²⁸

Verder zijn er in de directe nabijheid van het plangebied geen waarden gevonden in:

- Vastgestelde inventaris/wetenschappelijke inventaris (landschapsatlas, historische tuinen en parken, houtige beplantingen, archeologische zones, bouwkundig erfgoed – gehelen, orgels, wereldoorlog relict)
- Unesco Werelderfgoed
- Beheersplannen
- Erfgoedlandschappen

²⁸ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Dokterswoning, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47451> (geraadpleegd op 8 februari 2021).

6 Synthese

In dit hoofdstuk wordt vooreerst een synthese gepresenteerd van de resultaten van het *assessment*. Hierbij wordt telkens aangegeven op welke van de onderzoeksvragen, die voorafgaand aan het bureauonderzoek zijn geformuleerd, een antwoord gegeven kan worden. Ook wordt hier aangegeven wat de impact is van de geplande werken en in hoeverre zij kunnen leiden tot verstoring van het potentieel aanwezige archeologische bodemarchief. Vervolgens wordt een korte synthese gegeven voor een niet-gespecialiseerd publiek.

De volgende onderzoeksvragen zijn voorafgaand aan de bureaustudie geformuleerd:

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op?

6.1 Synthese voor gespecialiseerd publiek

6.1.1 Analyse en conclusie

Om in te kunnen schatten wat het archeologisch en cultuurhistorisch potentieel van het plangebied is, zijn de historische kaarten, de bodem- en geo(morfo)logische kaarten, en luchtfoto's bekeken en zijn verschillende inventarissen (waaronder de CAI) en historische/archeologische bronnen geraadpleegd (**onderzoeksvragen 1-3**).

Het plangebied bevindt zich op een hoger gelegen gedeelte in het landschap en zowel ten oosten (de Landouwenloop en De Aa) en ten westen (de Oudendijkloop en de Kloosterloop) van het plangebied bevinden zich waterlopen. De dichtstbijzijnde waterloop bevindt zich op ca. 325 m. Het terrein zelf is zeer vlak. Het maaiveld ligt op het gehele terrein tussen 17,2 en 17,6 m +TAW. Het plangebied blijkt gelegen te zijn op een droge zandgrond bestaande uit een diepe antropogene, humus A-horizont gevolgd door een begraven profiel, meestal een podzol of een verbrokkeld textuur B.

Gierle is in archeologisch opzicht nog grotendeels onbekend gebied. In de omgeving rond het plangebied zijn verschillende verspreide vondsten aangetroffen die wijzen op bewoning van de metaaltijden, de middeleeuwen en de nieuwe en nieuwste tijd. Op de Ferrariskaart (1771-1778) is te zien dat vanaf dan het plangebied deels bebouwd is en deels als landbouwgrond gebruikt werd. Op basis van historisch kaartmateriaal en luchtfoto's kan geconcludeerd worden dat het gebruik van het terrein doorheen de tijd hetzelfde is gebleven en dat de huidige bebouwing wellicht teruggaat op historische voorgangers uit de 17^e, 18^e en 19^e eeuw.

6.1.2 Impact van de geplande werken

Uit hoofdstuk 4 is gebleken dat deze archeologienota is geschreven in functie van een verkavelingsvergunning. Hierbij wordt de huidige bebouwing binnen het plangebied gesloopt en de twee percelen samengevoegd. In welke mate de huidige bebouwing al heeft gezorgd voor een diepe impact op de bodem en een eventuele archeologische site is niet bekend. Er zijn geen bouwplannen beschikbaar om dit af te kunnen leiden. Ook een terreinbezoek heeft niet alle vragen kunnen wegnemen, aangezien de gebouwen niet toegankelijk waren. Het is niet ondenkbaar, gezien de aanwezigheid van een plaggendeek, dat de huidige bebouwing niet sterk verstorend is geweest. Het gaat immers om een al oude boerderij; er van uitgaande dat men vroeger nog geen uitgebreide kelders aanbracht in deze boerderijen kan aangenomen worden dat op uitzondering van lokale verstoringen, de bodem onder de huidige bebouwing nog intact kan zijn. Verder kan ook vermoed worden dat er mogelijk nog resten van funderingen en eventueel vloeren van de historische bebouwing onder de huidige bebouwing aanwezig zijn.

Na het slopen van de bebouwing wordt het perceel vervolgens in loten verdeeld. Lot 6 is gelegen in agrarisch gebied, en wordt daardoor uitgesloten van de verkaveling. Alleen loten 1-5 worden met andere woorden in deze bureaustudie van een archeologisch advies voorzien. Aangezien het een verkaveling betreft, en het niet geweten is hoe de toekomstige bebouwing er uit zal gaan zien (en hoe groot de impact hiervan zal zijn op de bodem), voorziet de wetgeving er in dat bij verkavelingen uitgegaan moet worden van een volledige en diepgaande verstoring van het hele verkavelingsgebied. De impact is bijgevolg groot (**onderzoeksvraag 4**).

6.1.3 Potentiebepaling, kennisvermeerderingspotentieel en aanbevelingen

Potentiebepaling

Vanuit bovenstaande beschrijvingen is duidelijk geworden er een archeologische vindplaats in de bodem verscholen kan zitten. Immers, er is sprake van een afdekkend plagenpakket, waardoor de kans bestaat dat de onderliggende, oudere bodem nog goed bewaard is gebleven en bijgevolg ook de mogelijke archeologische vindplaats.

In eerste instantie is bekeken wat de potentie is voor het treffen van een steentijdartefactensite. Hiervoor is gekeken waar het plangebied zich in het landschap situeert, met name ten opzichte van bekende lagergelegen delen waar zich water bevond (dit kunnen riviertjes, beken, waterpoelen, vennetjes en drassige zones zijn). Standaard wordt aangehouden dat steentijdsites zich over het algemeen op korte afstand van water bevonden, in een range van 0 tot 250 m. De dichtstbijzijnde waterloop is de Kloosterloop ten westen van het plangebied op een afstand van ca. 325 m. Op basis van dit criterium geeft het aan dat er weinig kans is op het treffen van een dergelijke site. Anderzijds is het te verkavelen deel van het plangebied gelegen op korte afstand van een ven dat op de Ferrariskaart zichtbaar is. Een ven kan aantrekkelijk zijn geweest voor de jagers-verzamelaars uit deze periode. Bijgevolg wordt een middelhoge kans voorop gesteld worden voor het aantreffen van resten uit

de steentijd, op voorwaarde dat de afgedekte oorspronkelijke bodem goed bewaard is gebleven onder het plaggendek. Vondsten kunnen hierbij bestaan uit stenen artefacten, eventueel kan ook bot en houtskool aangetroffen worden. Deze zullen zich in de afgedekte bodem bevinden.

De landschappelijke ligging van het plangebied op een hoger gelegen deel van het landschap is ook aantrekkelijk voor bewoning dan wel begraving in de jongere perioden, gaande van het neolithicum tot en met de late middeleeuwen. In de omgeving rond het plangebied zijn verschillende verspreide vondsten aangetroffen die wijzen op bewoning van de metaaltijden en de middeleeuwen. De kans op het aantreffen van sporen afkomstig uit deze perioden is dus middelhoog.

Voor de nieuwe en nieuwste tijd kan op de kaarten gezien worden dat het plangebied bebouwd is geweest en dat de huidige bebouwing wellicht teruggaat op deze historische bebouwing. Naast resten van deze bebouwing is het dus mogelijk om ook resten van activiteiten die rondom deze bebouwing is uitgevoerd, terug te vinden. Er kan dus een middelhoge potentie worden vooropgesteld.

Kennisvermeerderingspotentieel

Er zijn voldoende argumenten om te stellen dat het plangebied zich in een archeologisch interessante zone bevindt. Verder archeologisch onderzoek in het hele verkavelingsgebied zou dus meer informatie kunnen opleveren over de menselijke aanwezigheid in dit gebied. Het kennisvermeerderingspotentieel wordt als groot ingeschat (**onderzoeksvraag 5**).

Aanbevelingen

Vanuit de bureaustudie kan geconcludeerd worden dat er voor dit terrein sprake is van een middelhoge potentie wat betreft de periode neolithicum tot en met de nieuwste tijd. Het is onbekend in hoeverre de huidige structuren het bodemarchief en de eventuele aanwezige archeologische resten heeft verstoord. Het grootste deel van het terrein blijkt echter nog niet verstoord te zijn, en onder de huidige bebouwing kunnen nog resten aanwezig zijn van historische bebouwing.

Het kan bijgevolg niet uitgesloten worden dat er archeologische resten aanwezig zijn op het terrein. Verder archeologisch vooronderzoek om beter de archeologische potentie van dit terrein in te kunnen schatten wordt raadzaam geacht vanuit een kosten-batenanalyse, waarbij rekening is gehouden met de inspanning van verder onderzoek in functie van kennisvermeerdering. In het programma van maatregelen wordt onderbouwd welke typen vooronderzoek aangewend moeten worden.

Literatuur

Geraadpleegde websites

<https://www.dov.vlaanderen.be/>
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>
<https://cai.onroerenderfgoed.be>
<http://www.geopunt.be/>
<http://www.molenechos.org/molen.php?AdvSearch=45>

Geraadpleegde literatuur

Janssens P., 1984: "Verslag proefopgravingen te Gierle", *Contactblad Heemkundige Kring Norbert de Vrijter* 8 (1984), Lille.

Papen N., 2003: "Beknopte historische schets van groot-Lille", *Contactblad Heemkundige Kring Norbert de Vrijter* 79 (2003), 3-8, Lille.

Peeters P., 1984: "De oprichting van de banmolen te Gierle", *Contactblad Heemkundige Kring Norbert de Vrijter* 8a, 4, (1984), Lille.

Van den Branden W., 1989: "De Schout of Officier van de Landsheer te Lille, Wechelderzande en Vlimmeren. Aspecten van het dorpsbestuur in het Land van Turnbout in het ancien régime, vooral in de zeventiende en achttiende eeuw", *Contactblad Heemkundige Kring Norbert de Vrijter* 79 (2003), 57-99, Lille.

Van den Branden W., 1993: "Toponymie of verklaring van de plaatsnamen Lille, Gierle, Poederlee en Wechelderzande", *Jaarboek Heemkundige Kring Norbert de Vrijter* 1993, 99-116, Lille.

Van Olmen J., 1983: "Bevolking nu en vroeger in groot-Lille", *Jaarboek Heemkundige Kring Norbert de Vrijter* 1983, 21-36, Lille.

Lijst van figuren

projectcode	fig.nr.	type	onderwerp	schaal origineel	schaal afbeelding	aanmaakdatum origineel/afbeelding
2020A542	1	kadasterkaart	aanduiding van plangebied op GRB	nvt	1:5.000	februari 2021
2020A542	2	foto	woonhuis nr. 51 op perceel nr. 114/G	nvt	nvt	februari 2021
2020A542	3	foto	de twee bijgebouwen waarvan één (boven rechts) huisnummer 53 bevat. Het tweede bijgebouw staat achter het woonhuis (onder rechts). perceel 114/G	nvt	nvt	februari 2021
2020A542	4	foto	een laag raam dat kan wijzen op een kelder onder het woonhuis	nvt	Nvt	februari 2021
2020A542	5	foto	zicht op de bestaande structuren, weiland, bebossing, houten afsluiting, haag en loofbomen	nvt	Nvt	februari 2021
2020A542	6	inplantingsplan	inplantingsplan van het projectgebied	nvt	Nvt	februari 2021
2020A542	7	historische kaart	uitsnede uit de Frickxkaart (1744)	nvt	1:40.000	februari 2021
2020A542	8	historische kaart	uitsnede uit de Ferrariskaart (1771-1778)	nvt	1:5.000	februari 2021
2020A542	9	historische kaart	uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (1841)	nvt	1:10.000	februari 2021
2020A542	10	historische kaart	uitsnede uit de Vandermaelenkaart (1846-1854)	nvt	1:5.000	februari 2021
2020A542	11	orthofoto	uitsnede van de luchtfoto uit 1971	nvt	1:4.000	februari 2021
2020A542	12	orthofoto	uitsnede van de luchtfoto uit 1979-1990	nvt	1:2.500	februari 2021
2020A542	13	orthofoto	uitsnede van de luchtfoto uit 2000-2003	nvt	1:2.500	februari 2021
2020A542	14	orthofoto	uitsnede van de meest recente luchtfoto	nvt	1.2500	februari 2021
2020A542	15	terreindoorsnede	doorsnede door het terrein (N-Z: boven; W-O: onder)	nvt	Onbekend	februari 2021
2020A542	16	hoogtekaart	hoogteligging van het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II	nvt	1:20.000	februari 2021
2020A542	17	bodemkaart	uitsnede van de tertiair geologische kaart	nvt	1:15.000	februari 2021
2020A542	18	bodemkaart	uitsnede van de quartair geologische kaart	nvt	1:15.000	februari 2021
2020A542	19	bodemkaart	uitsnede van de bodemkaart	nvt	1:5.000	februari 2021
2020A542	20	bodemkaart	uitsnede van de bodembedekkingskaart	nvt	1:3.000	februari 2021
2020A542	21	bodemkaart	uitsnede van de potentiële bodemerosiekaart	nvt	1:5.000	februari 2021
2020A542	22	archeologische kaart	overzicht van de waarden uit de CAI	nvt	1:15.000	februari 2021